

Wistful Hope:
A Dialogical Study
on Revolt

POZNAŃ LECTURES IN PHILOSOPHY

From the works of the Philosophy Committee of the PTPN

Scientific Editors of the Series

Prof. UAM dr. hab. Piotr W. Juchacz

Chairman of the Philosophy Committee of the Poznań Society
for the Advancement of Arts and Sciences (PTPN)

Prof. UAM dr. hab. Karolina M. Cern

Deputy Dean for Science and International Cooperation, Faculty
of Philosophy, Adam Mickiewicz University

SINCE THE FOUNDING OF THE THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF ARTS AND SCIENCES IN 1857, philosophers have played an active role in the Society's scientific work, as well as in activities aimed at propagating knowledge among fellow citizens. We need only mention the first president of the Society, Count August Cieszkowski, and Karol Libelt.

Continuing in this tradition, the present leadership of the PTPN Philosophy Committee took the initiative to publish, jointly with the Faculty of Philosophy of the Adam Mickiewicz University, the series *Wykłady Poznańskie z Filozofii* [Poznań Lectures in Philosophy], the ambition of which is to restore the spirit of *res publica literaria* to our times, but in a new form: democratised and open to critical citizens who are striving for an enlightened understanding of the world around them.

When absorbed in research that seeks to deepen the current state of human knowledge, we often underestimate the importance of sharing the results with a wider circle of educated readers. We hope that the series of *Poznań Lectures in Philosophy* and the accompanying public lectures will serve as an agora for deliberations between scholars and enlightened citizens of the Republic of Poland.

Wistful Hope: A Dialogical Study on Revolt

Piotr Leśniewski

Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk
Poznań 2021

The POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT
OF ARTS AND SCIENCES

Faculty of Philology and Philosophy, Philosophy Committee

SERIES

Poznań Lectures in Philosophy

SERIES SCIENTIFIC EDITORS

Piotr W. Juchacz and Karolina M. Cern

CHIEF EDITOR OF THE PTPN PUBLISHING HOUSE

Jakub Kępiński

REVIEWERS

prof. Juan Manuel Campos Benítez

(Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, Mexico)

prof. Marcin J. Schroeder

(Tohoku University, Japan)

LANGUAGE EDITING AND CORRECTION

Izabela Baran

COVER DESIGN AND BINDING

TREVO Martins

Publication financed by the Faculty of Philosophy
of Adam Mickiewicz University in Poznań

Creative Commons: Attribution-NoDerivatives 4.0
International (CC BY-ND 4.0)

Poznań 2021

ISBN 978-83-7654-411-3

DOI 10.14746/978-83-7654-411-3

Publishing House

of The Poznań Society for the Advancement of Arts and Sciences

ul. Mielżyńskiego 27/29, 61-725 Poznań

<http://www.ptpn.poznan.pl>, dystrybucja@ptpn.poznan.pl

I dedicate this book to my mother, Sabina

Table of Contents

Introduction	9
1. Traces of Hope	15
1.1. Philosophy of dialogue: a revolution in philosophy ..	19
1.2. Greece: at the root of philosophy of hope	24
1.3. Hope and four Kantian questions	28
1.4. Nietzsche and Pandora's box	29
1.5. Human face: an intact dread	30
1.6. Repudiation of responsibility	32
2. Memories of Revolts	37
2.1. Poznań June 1956: The Bread and Freedom Uprising ..	43
2.2. Camus and the Poznań Uprising	45
2.3. Poland: August 1980 – December 1981	48
2.4. September 1980: a high school	59
2.5. The Soviet Army and food	61
2.6. Poland after December 13, 1981	67
2.6.1. Pentti Linkola and Polish roadsides	67
2.6.2. Veteran wishes in April 1986	70
2.6.3. Social functions of philosophy	70

3. A Legacy of Revolution: Next Revolt	73
3.1. The fruits of revolt and hope	73
3.2. Conditions of revolt	75
3.2.1. Luxemburgian spirituality	76
3.2.2. Ideological weakness of revolt	77
3.2.3. <i>La fatigue</i> of Vercors	78
3.3. Tischnerian project	80
3.3.1. Józef Tischner: philosophical roots	80
3.3.2. Tischner about his approach	82
3.3.3. The Tischnerian concept of freedom	84
3.4. After revolution: anger and money	88
3.5. A conversation with Enrique Dussel	95
A Final Remark	97
Bibliography	99
Summary	115
Streszczenie	117

Summary

THE FIRST CHAPTER PRESENTS the philosophy of dialogue as a certain revolution, and thus a new discourse rejecting the idealistic tradition “from the Ionian Islands to Jena”, according to Lev Shestov’s rule: the higher the absolute is valued, the more everyday values are neglected. Selected “glimmers of hope” are indicated: in Greece, among Kant’s questions, in Nietzsche’s stories about Pandora’s box. Two approaches to the human face are proposed as two final situations. A number of criticisms are also made regarding the application of the concept of responsibility, as suggested by Giorgio Agamben. The second chapter contains memories of selected revolts and revolutions. The fundamental differences between the invigorating revolt and the stagnant revolution are discussed, as well as the “Freedom and Bread” Uprising in June 1956 in Poznań, Albert Camus’ speech at a rally of solidarity with the workers of Poznań, the August strikes and the rise of the mass “Solidarity” movement, memories of 496 days of revolt and hope until 13 December 1981, with the Soviet Army units stationed in Poland at

that time and the exercises of the United Armed Forces of the Warsaw Pact “*Солідарність-81*” and “*Занад-81*”. It is assumed, following Leszek Nowak, that the introduction of martial law was the optimal solution from the point of view of the “Solidarity” strategy: the union avoided being drawn into the power structures exercised by the triple-lords. This chapter contains a few selected Polish memories already after 1981. The last chapter discusses the results of the transformations of the late 1980s and early 1990s and other issues: the requirement of spiritual transformation formulated by Rosa Luxemburg, contained in her critique of Bolshevik terror, ideological mixture as a weakness of a mass movement, and Tischner’s project of working on hope.

Keywords: hope, revolt, revolution, dialogue, solidarity.

Streszczenie

Tęskna nadzieja: dialogiczne studium buntu

W ROZDZIALE PIERWSZYM JEST PRZEDSTAWIONA filozofia dialogu jako pewna rewolucja, a zatem nowy dyskurs, odrzucający tradycję idealistyczną „od Wysp Jońskich po Jenę”, zgodnie z regułą Lwa Szestowa: im wyżej ceni się to, co absolutne, tym bardziej lekceważy się wartości codzienności. Są wskazane wybrane „ślady nadziei”: w Grecji, pośród pytań Kantowskich, w Nietzschego opowieści o puszcze Pandory. Dwa ujęcia ludzkiej twarzy są zaproponowane jako dwie sytuacje ostateczne. Podano również szereg krytycznych uwag związanych ze stosowaniem pojęcia odpowiedzialności, zgodnie z sugestią Giorgio Agambena. Rozdział drugi zawiera wspomnienia o wybranych rewoltach i rewolucjach. Omówiono zasadnicze różnice między ożywczą rewoltą a stagnacyjną rewolucją oraz Powstanie „Wolności i Chleba” w czerwcu 1956 w Poznaniu, wystąpienie Alberta Camus na wiecu solidarności z robotnikami Poznania, strajki sierpniowe i powstanie masowego ruchu „Solidarności”,

wspomnienie 496 dni rewolty i nadziei do 13 grudnia 1981 roku ze stacjonującymi w tamtych latach w Polsce oddziałami Armii Radzieckiej oraz ćwiczeniami Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego „Солід-81” i „Занад-81”. Przyjmuje się, za Leszkiem Nowakiem, że wprowadzenie stanu wojennego było optymalnym rozwiązaniem z punktu widzenia strategii „Solidarności”: związek uniknął wciągnięcia w struktury władzy sprawowanej przez trój-panów. Ten rozdział zawiera kilka wybranych wspomnień polskich już po 1981 roku. W rozdziale ostatnim są omówione rezultaty przemian z późnych lat osiemdziesiątych i wczesnych lat dziewięćdziesiątych oraz dalsze zagadnienia: wymóg przemiany duchowej sformułowany przez Różę Luksemburg, zawarty w jej krytyce terroru bolszewickiego, mieszanka ideologiczna jako słabość ruchu masowego oraz Tischnerowski projekt pracy nad nadzieją.

Słowa kluczowe: nadzieja, rewolta, rewolucja, dialog, solidarność.